కథ

గంజికోసరం

- గుత్తి. రామకృష్ణ

ముసలి అవ్వ ముందు నడుస్తూ వుంది. వెనుక కోడలు పోతూ వుంది. ఆమె వెనుక మనుమరాలు-పదేండ్ల బాలిక వెన్నాడుతూ ఉంది. మనుమడు-ఎనిమిదేండ్ల బాలుడు వారి వెంటబడి పోతున్నాడు.

ఎండ పొద్దయింది. దోవ పయనం సాగిస్తూనే వున్నారు. అవ్వ జల్లవంటి పెద్ద గంప నెత్తిన పెట్టుకొని వుంది. గంపలో తన సామానులు తెడ్డు కట్టె, పప్పుగుత్తి, విరిగిన గరిటె, రెండు చట్లు, చినిగిన ఈతచాప, గోనెపట్ట చుట్ట వగైరా వున్నాయి. కోడలికి గోనెపట్ట సంచిలో యేమేమెూ వేసి నెత్తికి ఎత్తింది. మనుమరాలికి నద్దిమూట యిచ్చింది. మనుమడు అల్లాడిపోతూ నడుస్తూ వున్నాడు. బాట సాగుతూ వున్నది.

కరువు వచ్చి బాగా దెబ్బతిన్న గ్రామాలలో అవ్వ గ్రామం కూడా ఒకటి. అవ్వ గ్రామంలో కరువు మొదటి దెబ్బకే బీదాసాదా పుట్టగోచుల తోనే వూరు విడిచి పోయినారు. మలిదెబ్బకు అంతో యింతో గడిచిపోయేవాళ్ళే తట్టా బుట్టలతో గ్రామాంతరం పోయినారు.

అవ్వ తన కొడుకు, కోడలు, ఇద్దరు పిల్లలతో జీవనం గడిచేకాలం దాటిపోయి నప్పటికిని వలస పోకుండా బిగువుగా అక్కడే వుండిపోయింది. అయిదెకరాల మడి, పదెకరాల చేను, పాడి పశువులతో రెండు కాండ్ల సేద్యాన్ని విడిచిపెట్టి పోలేకపోయింది. వరుసగా అయిదారేండ్లు వర్షాలు లేక వరుపుదెబ్బ పడే వేళకు, అవ్వ కుటుంబం చితికిపోయి ఇరక తరక లయిపోయింది. ఉన్న బంగారం అమ్మేసినారు. కొన్నాళ్ళు జీవనం గడిచింది. చేను అయినకాడికి అమ్మేసి కొన్నాళ్ళు గడిపినారు. పశువులగోడు చూడలేక తెగ నమ్మినారు. అయినా కాటకం తగ్గే జాడ కనపడటం లేదు. అయిదెకరాల మడి, రెడ్డికి కుదవబెట్టినారు. కాలం గడిచిన తర్వాత బాకీ కట్టలేని స్థితిలో భూస్వామి భూమిని స్వాధీనం చేసుకున్నాడు.

పండువంటి సంసారం నిట్టనిలువున కూలినందుకు అవ్వ దిగులువడింది. కుటుంబంతోపాటు పశుసాలలో కొక్కర కూచొని అయోమయంగా ఆలోచించింది. పశువులు లేని గాటిపట్టును చూసి భోరున యేడ్చింది. దు:ఖం కొంత చల్లారిన తర్వాత అవ్వ కొడుకు యిట్లా అన్నాడు-

"మన నారాయణిగాడు, పెద్ద నాగప్ప మామ, సుబ్బన్న ఇంకా చానా మంది పెన్నేరు ప్రాజెక్టు పనికి పోతావుండారు. నేనూ పోయి కూలి నాలి చేసుక వస్తానమ్మా" అని తల్లి జవాబుకు ఎదురు చూచినాడు.

"సస్తేనో-బ్రతికితేనో అందరం ఒక చోట పడి ఉందామనుకుంటే నీ కేమో పొయ్యేకాలం వచ్చిందేమిరా?" అని అవ్వ గదురుకుంది.

"ఇంక యెట్ల చెయ్యమంటావ్. అందరు పోతా వుండారు కదా. వాళ్ళతోపాటు నేనూ పోయి నాలుగు దుడ్లు సంపాయించి, అంతో యింతో మీకూ పంపుతా- నేనూ యెట్లో కాలం దొర్లించుకొని వస్తా" అని చెప్పినాడు.

"సరే నువ్వూ అక్కడ కొల్లబో. ఈ నేదర్లను కట్టుకొని నేనెట్లో యిగ్గులాడుతాలే" అని అవ్వ సమాధానపడింది.

(తరువాయి 44వ పేజీలో)

అనంతపురంజిల్లా తొలి కథా రచయుత,
సాహితీ విమర్శకుడు
గుత్తి రామకృష్ణ మరణానికి సంతాపం

సీనియర్ పాత్రికేయుడు, అనంతపురంజిల్లా తొలి కథా రచయిత, సాహితీ విమర్శకుడు, తొలితరం కమ్యూనిస్టు ఐన గుత్తి రామకృష్ణ తన 95వ ఏట మే 12 (2009)న అనంతపురంలో మరణించారు.

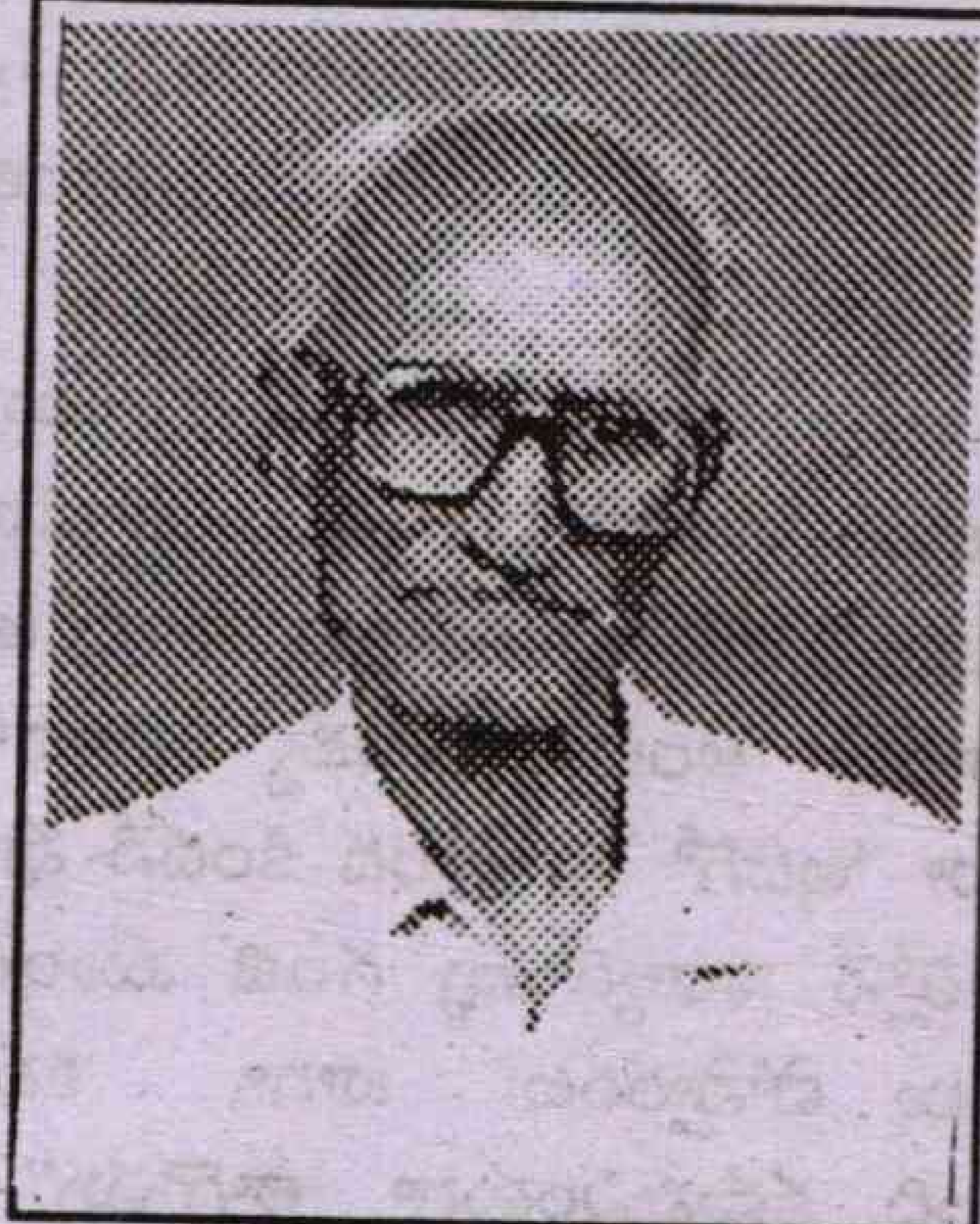

గుత్తి రామకృష్ణ 1915 జులై 13వ తేదీన అనంతపురంలో జన్మించారు. అడివి బాపిరాజు ప్రిన్సిపల్‌గా వున్న బందరు నేషనల్ కాలేజిలో చదివారు. కాటూరి, ముట్నూరిలాంటి సాహితీవేత్తల ప్రభావంతో ఆయనకు సాహిత్యంపట్ల అభిరుచి పెరిగింది.

అనంతపురంజిల్లాలో తొలి కమ్యూనిస్టుశాఖలో ఐదుకల్లు సదాశివన్, తరిమెల నాగిరెడ్డి, నీలం రాజశేఖరరెడ్డి, విద్వాన్ విశ్వంలతోపాటు ఆయన సంస్థాపక సభ్యుడు. అనంతపురంలో ప్రగతిశీల సాహిత్యం పాఠకులకు చౌకగా అందించడానికి 15 ఏళ్ళపాటు బుక్‌స్టాల్‌ను నిర్వహించారు. ఆయన తన 95 ఏళ్ళ జీవితంలో 70 ఏళ్ళపాటు జర్నలిస్టుగా పనిచేశారు. అనంతపురంజిల్లాలో తొలి జర్నలిస్టు ఆయనే.

గుత్తి రామకృష్ణ పది కథలు వ్రాశారు. వాటిలో ఐదు మాత్రమే ప్రచురితమయ్యాయి. 'చిరంజీవి' (1941), 'గంజి కోసరం' (1953), 'జొన్న చీమ' (1954), 'వడ్ల గింజలు' (1953) మొదలగునవి అడివి బాపిరాజు ప్రభావంతో ఆనాడే వ్యవహారిక భాషలో, అభ్యుదయ దృక్పథంతో రాయలసీమ నుడికారంతో ఆయన వ్రాశారు. జిల్లా రచయితల సంఘం, జిల్లా జర్నలిస్టుల సంఘం ఏర్పాటుకు కృషి చేశారు. పలు పత్రికలకు పాత్రికేయులుగా పనిచేశారు.

'ఆకాశవాణి' అనే రహస్య పత్రిక నడపడంలో చురుకైన పాత్ర నిర్వహించిన క్రమంలో అరెస్టయి అల్లీపూర్ జైలులో శిక్షననుభవించారు. 1948 ప్రాంతంలో అరెస్టయి, కడలూరు జైలులో పోలీసులు జరిపిన కాల్పులలో ఒక కన్ను పోగొట్టుకున్నారు.

ప్రజల బాధలు పత్రికల్లో వుండాలనీ, పత్రికలు ప్రజాపక్షం వహించాలనీ, జర్నలిస్టులు నీతి, నిజాయితీ నిబద్ధతలే కొలబద్దలుగా హృదయంతో తమ కలాలు కదిలించాలనీ నమ్మి, ఆ విధంగా జీవితాంతం కృషి చేసిన గుత్తి రామకృష్ణ మరణానికి ప్రజాసాహితి సంతాపం ప్రకటిస్తోంది. వారి కుటుంబసభ్యులకు సానుభూతి తెలియచేస్తోంది.

అందరితోబాటు అవ్వ కొడుకు అనంత పురానికి పోయినాడు. కలెక్టరాఫీసు వద్ద పడిగాపులపడి, కడకు అర్థరేతిరికల్లా ఒక లారీ వస్తే దాంట్లో యెక్కి పేరూరుకు పోయినాడు.

పేరూరులో, కనిన కలలన్నీ కల్ల లయినాయి. ఇంత పనికి యింత కూలి అని పని చేయిస్తా వుండారు. కూలిపనికి వచ్చిన వారనేకమంది సేద్యపు పనికి అలవాటుపడిన వారే కాని వడ్డె పనికి తరముకానివారైనారు. అందులో యెముకల గూళ్ళతో పని అంతంతమాత్రమే అయింది అర్థరూపాయికి మించి ఎవరికీ కూలిగిట్టలేదు. ఇంతలో వున్నట్లుండి -ప్రాజెక్టు పని నిలుపుదల చేసినట్లు తెలిపినారు. కూలోళ్ళందరు దిక్కు పరదిక్కులై పరారీ అయినారు. అవ్వ కొడుకు కూడా తన వూరివాండ్లతో తుంగభద్ర ప్రాజెక్టు పనికని పోయినాడు. తరువాత సంగతి అతీగతీయని యింత వరకు అవ్వకు తెలియలేదు.

అవ్వ పిల్లలను తన రెక్కల క్రిందనే ఆకులలములు తిని పోషించుకొంటూనే వస్తా వుంది. ఇంకా వలసపోయేవాండ్లు, గంజి కేంద్రాలకు పోయేవాండ్లు పోతూనే వున్నారు.

"ఇంక యిక్కడ వుంటే బతకలేము. కలమంద గడ్డ గ్యాదరాకు కూడా అయిపోయింది. నువ్వూరా ముసిల్దానా, ఆ పల్లెలో సర్కారోళ్లు గంజిపోస్తా వుండారంట" అని ఇరుగుపొరుగు అమ్మలక్కలు అవ్వను పిలిచినారు కాని, అవ్వ బొందిలో ప్రాణముండగా తిరిపెంగంజికి మాత్రం దేబిరించమని చెప్పి బిగిసి కూర్చుంది. ఎట్లనో కాలం వెళ్ళబుచ్చుదామనుకుంది. కాని కూలినాలి చిక్కదు. గ్యాదరాకు అయిపోయింది. అన్ని కుటుంబాలు అణగారిపోయినాయి. రెడ్డిగారి కుటుంబం వంటి ఒకరిద్దరు పచ్చగా వున్నారు.

రెడ్డిపై నిక్క జూపేవాడు ఆ చుట్టుప్రక్కల గ్రామాలలో యెవరూ లేకుండా పోయినారు. భూములు-అన్ని షరతులు పెట్టి స్వాధీనం చేసుకొని మదించి పోయినాడు. స్వంత భార్య మీద మోజు మామూలైపోయింది. కొత్తరుచి కావలసి వచ్చింది. అవ్వ కోడలపై కన్నుపడింది. అవ్వకు తత్తర పుట్టింది.

రెడ్డి ప్రబలుడు; పరిస్థితులు మారినాయి. తలచుకుంటే యేమయినా చేయగలడు. ఎదిరించి నిలదీసేవాడు యెవరూ లేరు, భూమి పుట్ర పోయినా ఫర్వాలేదు. కాని వంశమర్యాదకే చేటుకాలం వచ్చేటట్లుంది. అవ్వ దీర్ఘంగా ఆలోచించింది. పెద్ద ఆసామి నుంచి మానమన్నా దక్కించుకుందామని గంజి కేంద్రానికి బయలుదేరింది. బాట సాగుతానే వుంది.

అవ్వ మనుమడు మధ్య మధ్య నేలకూలబడి "గంజిపోసే తావు యింకా యెంత దూరమవ్వా? అని అడుగుతాడు. "నాకు ఆకలి అయితాందే" అంటాడు. అవ్వ సమాధానం చెప్పుతూ "అదిగో ఆ కొండ కిందనే వూరు. ఆ వూర్లోనే సర్కారోళ్ళు గంజి ముంతలు ముంతలు పోస్తారంట. బాగా, కమ్మగా ఉంటుంది. కడుపునిండుగా తాగొచ్చు" అని బుజ్జగిస్తూ, బంగపోతూ నడిపిస్తూ వుంది.

"ఏమే పాపా, మీ యిద్దరిలో యెవరు ముందు నడుస్తారో వాళ్ళకు నా బాగం గంజి యిస్తా" అని పోటీ పెట్టి నడిపిస్తా వుంది. పాప కూడా అవ్వకు సహాయంగా, "సర్కారోళ్ళు గంజి బాగుంటుంది కదవ్వా పరమాన్న మాకట్లు వుంటుంది కదా" అని నోట్లో నీళ్ళు వూరుతుంటే నడుస్తున్నాది.

అప్పుడే మధ్యాహ్నం మీరింది. మనువడు యింక నడువగల స్థితిలో లేడు. ఆకలవుతుంది అన్నాడు. ఏడ్చినాడు. రంపు చేసినాడు అవ్వ ఆటలు యింక సాగలేదు.

"అదిగో ఆ వచ్చే మోరీ మీద కూచొని సద్దితిందాము పదండి" అని కొంత దూరం నడిపించింది. ఆ రోడ్డులోనున్న మోరీమీద, మనుమరాలు ముందు పరుగెత్తిపోయి కూచుంది. అవ్వ తన గంప దింపుకుంది. కోడలి మూట దింపింది. పాప దగ్గరనున్న గ్యాదరాకు

సద్దిమూట విప్పి, తలాకొంత పంచి, తన చిన్న మనుమనికి జాస్తి పెట్టి తినమన్నది. పొద్దున్నే వచ్చేటప్పుడు యింత గ్యాదరాకు ఉడకబెట్టి, ఉప్పు, కారం సద్ది కట్టింది అవ్వ. హాయిగా తిన్నారు. ముంతల తెచ్చిన నీళ్ళు అవ్వ అందరికి యిచ్చింది. ఉసులుబాటు కలిగింది.

ప్రక్కన చీలి దోవగుండా ఒక మనిషి వచ్చి "ఏ వూరవ్వామంది? గంజి కేంద్రానికేనా ప్రయాణం" అని అడిగినాడు. అవ్వ ఉలిక్కి పడింది.

"లేదు నాయనా, గంజిపోసే చోటికి కాదు-మేము పొయ్యేది. ఆ వూరికి మా తోడబుట్టినోని బిడ్డనిచ్చి ఉంటే చూసిపోతా వుండాము" అని బదులు చెప్పింది. ఆ మనిషి ఎగాదిగా గంపలోకి చూసి ఎల్లబారి పోయినాడు.

మనుమడు కుయ్యి కుయ్యిమని యేడుపు మొదలుపెట్టినాడు.

"ఏమిరా, యింత గ్యాదరాకు తిని యింత సేపూ వూరికే వుండి యిప్పుడు మళ్ళా ఏడుపు మొదలుపెట్టితివా? నీకేమొచ్చిందిరా-ఓరి నీయాకు జించా" అని అంటుకుంది అవ్వ.

"గంజికని చెప్పి నువ్వు యెక్కడికో పిలుచుకొని పోతావుండావులే. ఆ యప్ప అడిగితే గంజిపోసే చోటికి కాదని చెప్పలా నువ్వు?" అని మనుమడు యేడుపు మొదలుపెట్టినాడు.

"లేదు నాయనా, నా తోడు లేదమ్మా, మనం పొయ్యేది గంజిపోసే చోటికే. ఆయప్ప అడిగితే తిరిపెం గంజికి పోతావుండామని యెందుకు చెప్పల్లని మర్యాద కాపాడుకుందామని అట్లా చెప్పినాను. అంతే నాయనా. లెయ్యి పోదాం, చిన్నగా నడుచుకుంటూ సందకాడ గంజి పోసేటప్పటికల్లా వూరు చేరుకుందాము. పదండి. లెయ్యేపిల్లా. పదండి పోదాం" అని అవ్వ తన కుటుంబాన్ని బయలుదేరదీసింది. బాట సాగుతూనే వుంది.

పిల్లలకు కాళ్ళనొప్పులు తెలియకుండా అవ్వ కాకమ్మ, గువ్వమ్మ కథలు చెప్పుతూ నడిపించింది. పొద్దు తిరిగింది. చల్లపొద్దు పడింది. కొండ దగ్గర దగ్గరకు వచ్చింది. గుండ్లు బండలు కనబడుతూన్నాయి; ఊరు అంచుకు వచ్చినారు.

ఇంతలో మరొక మనిషి వెనుక నుంచి వచ్చి అవ్వను కలుసుకొని "ఏమవ్వా, మీరూ గంజి కేంద్రానికేనా" అని అడిగినాడు.

"అవున్నాయనా, మేమూ గంజిపోసే చోటికే. గంపంత సంసారం పాడయిపోయింది. ఉన్న వూరు కన్నతల్లి ఒకటేనని ఊరు విడిచి పెట్టకుండా అక్కడే వుంటిమి; కాని, ఆ దొంగనాబట్ట పుణ్యమా అంటూ యిట్లా ఎల్లబారి రావలసి వచ్చింది" అని తన గోడు వెళ్ళబోసుకుంది.

"నేనూ ఆటికే లేవ్వా. కాలమట్లా వచ్చింది. ఏమిచేస్తాం, కూలినాలి చేసుకొని బ్రతుకుదామన్నా పనులు లేవు" అని ఒకరి బ్రతుకు ఒకరు వెళ్ళబోసుకున్నారు. అప్పుడు ఆ మనిషి దయగా-

"కాదవ్వా, ఈ పిల్లోనికి గంజి పోస్తారు. ఈ పిల్లకూ గంజి పోస్తారు. నీకూ గంజి పోస్తారు. కానీ, నీ కోడలకి మాత్రం పోయరు. ముసిలోళ్లకు పిల్లోళ్లకు మాత్రమే పోసేది. ఎట్లా చేస్తావు?" అని అడిగినాడు. అవ్వ దిగాలు పడింది.

"అయినా నేను ఒక ఉపాయం చెప్పుతాను వినవ్వా. ఈ యమ్మను యాగటి మనిషి అని చెప్పు. యాగటి మనుషులకి కూడా గంజి పోస్తారులే" అని అతడు ఉపాయం చెప్పినాడు.

"ఏమో నాయనా. మంత్రసాని పనికి పూనుకున్నాక యేమొచ్చినా పట్టుకోవలసిందే కదా. కానీ అన్నిటికి దిగినాము. ఏమి చెప్పాలన్నా చెప్పాలిసిందే" అని జవాబు చెప్పింది.

"నేను ముందు పోతానవ్వా, నా యగచాట్లు నేను చూచుకోవల్ల" అని ఆ మనిషి ముందుకు వెళ్ళిపోయినాడు.

అవ్వ "అదిగోనర్రా వూరు అంచంచకు వచ్చింది. బిరిబిరీన రాండి" అని వాళ్ళను సోపుకుంటూ పోయింది. ఊరు దగ్గిర పడినారు. ఊరు మంకాళమ్మ గుడి యెదురైంది. గుడి అరుగుమీద సామాన్లు దింపుకొని అవ్వ కోడలిని

పిల్లలను పిలిచి అమ్మవారికి మొక్కమని చెప్పింది తాను బోర్లపడి.

"తల్లీ మంకాళమ్మా! మమ్మూ రచ్చించు తల్లీ! మా సంసారం కుదుటబడి మళ్ళా మా వూరు చేరిస్తే నీకు యాట కొట్టిస్తాను తల్లీ" అని చేతులు జోడించి మొక్కింది. పిల్లల చేతులు తానే పట్టుకొని మళ్ళా మొక్కించింది. తర్వాత యథాప్రకారం సామాన్లు నెత్తిన నెత్తుకొని "పదండి. వూర్లోకి పోదాం. గంజి పోస్తా వుంటారు" అని వూరిలోకి పోయినారు.

జనం గుంపులు గుంపులుగా తరలిపోతా వుండారు. అందరూ, గంజికి వేళ అయింది కాబట్టి పోతూ వున్నారనుకుంది అవ్వ. వెనుకకు తిరిగి చూచి, "రాండర్రా రాండి" అని పిలిచింది.

ఇంతలో ఒక యువకుడు జెండా పట్టుకొని వచ్చి, "ఏమవ్వా యింకా పెండ్లి నడక నడుస్తా వుండారే. తాశీల్దారు అప్పుడే వచ్చి చావిట్లో కూచోనుంటే-పదండి, పదండి"అని హెచ్చరించి మరొక సందుకు పోయినాడు. అవ్వ గంజివేళ మించిపోయిందేమోననీ, అందుకే హెచ్చరిస్తా వుండారని తనవాండ్లను రమ్మని గదమాయించింది. అనేక మంది పుట్ట గోచులవారు, చింపిరితలవారు, చీరపేలికలవారు, చంటిబిడ్డల వారు రకరకాల మనుషులు గుంపులు గుంపులుగా చావడి దిక్కుగా సాగినారు. చావడి వద్ద అందరు మోరలెత్తి చావిడి వైపు చూస్తావున్నారు. అవ్వ కూడా మూటా ముల్లె దింపుకుని చావడి మొగమై మోరెత్తి చూచింది. ఒక కుర్చీ మీద తాశీల్దారు లేచి నిలబడి మాట్లాడుతూ వున్నాడు.

"నన్నేమి చేయమంటారు. పైవారి ఉత్తరువు మేరకు నేను గంజికేంద్రం మూయవలసి వచ్చింది. మీ దొక్కటే కాదు మూసింది, ఇంకా అనేకం మూసినాము- మూస్తాము. మంత్రి గారు కూడా ఈ ప్రాంతం వచ్చినప్పుడు గంజికేంద్రాలు మూయమని ఖుద్దున చెప్పి పోయినారు. భూముల్లో పనిచేసేదానికి యెవరూ కూలికి రావడంలేదని కొంత మంది రిపోర్టులు వంపినారట. అందువల్ల మీరంతా యెక్కెడికన్నాపోయి కూలినాలి చేసుకోండి. కూలివనులు దొరకలేదంటే నేనేమి చేసేది? మీ రిచ్చిన అర్జీలు కావలనిస్తే మంత్రులకు వంపమంటే పంపుతాను. అంతకంటే నేనేమీ చేయలేను" అని దిగిపోయినాడు.

అవ్వకు గుండె జారిపోయింది. పిచ్చెత్తి నట్టయింది. ఎదబాదుకుంటూ జనంలో కలిసిపోయింది -"మీకు దూము తగలా! మీకు పాడెగట్టా" అని అరుచుకుంటూ....

('ఆంధ్రప్రభ' సచిత్ర,వారపత్రిక-9-9-1953)

(విశాలాంధ్ర తెలుగు కథ నుండి)

సమస్యల్లో ఉన్న స్త్రీలకోసం భూమిక హెల్ప్‌లైన్

(కేవలం ఫోన్ ద్వారానే)

సలహా, సమాచారం కోసం సంప్రదించండి

టోల్‌ఫ్రీ నెంబర్ 1800 425 2908

మీ వివరాలను గోప్యంగా ఉంచడం మా బాధ్యత

Our cause is supported by OXFAM